

## KAREL DESTOVNIK - KAJUH

*Peter Kalin*

*Drago Jeran*

*Karel Destovnik-Kajuh (1922 - 1944)*

*Isti, Markacije, 1942.*

*Isti, Pesmi, 1943.*

*D. Moravec, Kajuhove pesmi, 1949.*

*E. Cesar, ZD Pesmi, 1966. 1971, 1978.*

*Moja pesem, 1981*

---

*Ves kraj je čudno nem,  
le dvoje sivih vran  
je odletelo v južno stran.*

*(Iz Novoletnega soneta)*

### NOREC

*Hodil je po ulicah in se smejal,  
venomer smejal.*

*Poljubljal plotove in šipe  
ogromnih izložb.*

*Otroci pa so ga dražili  
in se mu smejali.*

*Ves razgaljen je hodil okrog,  
nihče se ga ni usmilil, niti bog.*

*Govoril pa ni ničesar, le smejal se je,  
smejale, smejale,*

*kot da bi bil najsrečnejši na svetu.*

*Slednjič pa ga je orožnik z medaljo odgnal.*

## IZ PISMA JEZUŠČKU

Čeravno mi je oče pravil,  
da k nam ne boš ničesar nosil,  
bi te vseeno rad poprosil...  
A ne bombonov, smuči in slaščic,  
ne kakor lani kruha in potic...

Snega nam pošlji, Jezušček, snega,  
da oče dela bo dobil na cesti.

x x x

## BERAČ

Srečal sem potnika brez desnice,  
suhega, krvavega,  
v očeh je nosil  
nekaj skrivnostnega,  
z levico pa je lajno vrtel.  
Gledal me je s topim pogledom,  
nehal je lajno vrteti  
in stegnil levico naproti  
ter čakal od mene daru.

*Obstal sem., zatisnil oči...*

*On pa je prosil, brez nehanja prosil.*

*Pravil mi je o mladosti, ljubezni in sreči*

*in o prejšnjih dneh...*

*"Gospod, pomagajte, v tovarni sem izgubil roko"*

*in stegnil je zopet levico,*

*od lajne ožuljeno vso.*

*Šel sem naprej, reven kot on,*

*za eno spoznanje sem bil bogatejši.*

*On pa je zrl za mano s tistimi očmi*

*in si gotovo mislil, da sem*

*največji skopuh na svetu.*

x x x

## OTROKOVO PISMO JEZUŠČKU

*Gospod kaplan mi večkrat  
je o Tebi pravil  
in rekel je, da dober in usmiljen si,  
da si otrokom mnogo lepega napravil.*

*Veš, name Miklavž je že pozabil,  
je žogo Milanu, copate, vlak prinesel,  
a prošnjo mojo je odbil.  
Jaz sem le to ga prosil, da oče naš bi več ne pil.  
Ti, Jezušček, Ti me ne boš pozabil?  
Vem, da ne boš,  
ker tudi Ti si reven bil kot mi  
in veš, da je težko ubogim.*

x x x

## MOJ DED

*Petdeset let je v tovarni umiral  
in delal za druge kot vol;  
nikdar se smejal ni, nikdar upiral,  
po šihu je sklonjeno šepal domov.*

*Tih je in skromen, navajen trpljenja,  
da skoraj govorit ne upam se z njim;  
Vsega naveličan, sit vsega življenja,  
zajetega v bol in tovarniški dim.*

*A kadar ob vinu mu v žilah vzkipi,  
takrat bi vso plačo naenkrat zapil  
in dolg svoj tovarnarju vrnil s pestmi,  
z veseljem - ko psa bi takrat ga ubil.*

x x x

### MOJ OČE

*V vseh krčmah zakotnih ga dobro poznajo,  
saj skoraj ves teden kar v njih preživi;  
le kadar na dolg mu več žganja ne dajo,  
prihaja domov in nad nami kriči...*

*mu strahotna idila,  
ki zanjo nikoli ne najdeš si leka;  
in vsi ideali le krinke - mamila,  
ki varajo z njimi gospodje človeka.*

*Edino v pijači še najde tolažbo,  
zato bo vsega se za žganje prodal;  
kaj njemu, če spravi vse skupaj na dražbo,  
saj ve, da bo kmalu med mrtvimi spal...*

x x x

## NORA ŠTEFA

*V oguljenem plašču in z ruto na glavi,  
večer za večerom počivat hiti.  
Ob svetlih izložbah se včasih ustavi,  
zre vanje, se joče, smeji in kriči.*

*Majhna je, kruljava, vajena dela  
in srečna, če kdaj ji pogledaš v obraz.  
Ničesar na svetu bi bolj ne želela,  
kot zlatih zobov in nakodranih las.*

*dni pričakuje  
in pravi ljudem, da je lep in bogat;  
na svatbo jih vabi in vsem obljubuje  
pijače, kolačev in drugih razvad...*

x x x

## TI IN JAZ

*Poslušaj me, deklica moja, poslušaj.  
Veš, zadnjič sem zbirko erotičnih pesmi prebral,  
pa sem tako se, tako se smejal.*

*Mlad pesnik je pisal pesmi dekletu:  
Demant moj... skrivnost vseh skrivnosti...  
...zaklad vseh zakladov si ti...  
...nebeška opojnost je tvojih oči...*

*Tako je prepeval  
in jaz sem se vsem tem besedam smejal.  
Saj ti bi se tudi smejala, kajne?*

*Tovariš si mi  
in ostaneš za vselej tovariš.  
Oba sva človeka slabosti  
in kadar je ura trpljenja dvanajst,  
takrat še močnejše začutiva svoje človeštvo,  
takrat je med nama vse polno vezi.*

*A on je govoril:  
"Nebeška opojnost je tvojih oči!"  
Kaj meni nebeška opojnost oči!  
Jaz ljubim ljudi,  
ki gledati zanjo z očmi!*

*Tja med ljudi bova, deklica, šla,  
tja med življenje,  
v sredino gorja,  
jaz bom oral  
in ti boš sejala pšenico,  
zvečer bova trudna in srečna  
ležala na trati  
in zrla spokojno v bodočnost!*

x x x

## *ŽALOSTNA PESEM BAJTARJA DREJCA*

*Dež, dež,  
vse noči po strehah lije...  
Dež, dež,  
vse noči po šipah bije.*

*Polja in vrtovi,  
vse je, vse je pod vodo,  
in po njivah vsi plodovi  
v dežju gnijejo in mro.*

*Groza, groza,  
temna groza se budi.  
Groza, groza,  
temna groza je zajela vse ljudi.*

*Roke, roke,  
žuljave in pridne roke,  
roke naših žen in naše roke,  
te otmo nam vsaj otroke...!*

*x x x*



## NA KMETIH

*Daj nam danes naš vsakdanji kruh,  
hlapcev vernih se usmili! -  
smo vsak dan Boga prosili,  
pa ni slišal, bil je gluha.*

*Suša nam je vse pobrala,  
samo slamo smo poželi,  
kašča prazna je ostala,  
stežka smo se preživeli...*

*Letos bo polje rodilo,  
toda tujcem za vojsko,  
prazne bodo naše kašče, lakota bo nad vasjo!*

x x x

## KRALJ MATJAŽ

*Bradati kralj Matjaž le spi,  
spi in bo še dalje spal,  
njega sploh ni,  
samo naš strah ga za rešnika je izbral.*

*Matjaž ne bo nikoli vstal,  
ne more, ker ga ni!*

*Matjaž sem jaz,  
Matjaž si ti,  
smo mi in ste vi vsi,  
kar nas malih je, zatiranih ljudi.*

*Matjaž je zagorski rudar,  
Matjaž je dolenski drvar  
in ljubljanski cestar,  
iz Kroke žebjar je Matjaž.  
Vsak delavec,  
ki na njegov se rovaš  
pitajo proti,  
vsak tak je Matjaž.*

*Matjaži so tisti,  
ki mro kakor ribe v izsušeni strugi,  
to so vsi naši sočrugi  
od Jesenic do Trbovelj  
in od Slovenskih goric do Borovelj.*

*Naš kralj, naš bradati Matjaž  
pa le spi in bo spal.  
Toda človek bo kmalu  
svoj tilnik vzravnal!*

x x x

## KAJUHOVA PARTIZANSKA PESEM

### V MESTU

Suh poletni veter piha,  
veter piha, ko dva vzdihaja,  
pesem tujo preko cest odnaša:  
tujo pesem, ki jo poje zdaj mladina naša.

Vse odtlej, ko so gospodje  
kot dekle počestno  
domovino nam prodali,  
vse odtlej  
je treba na ukaz zapeti...  
Glej, kako blešče se pruski bajoneti.  
Poj, poj,  
kaj zato, če nimaš več kaj žreti,  
v pesem moraš lakoto odeti!

Ulice so puste,  
človek tih ko grob.  
Na oglasnih deskah  
vsak dan nov plakat,  
plaho in ponižno  
hodijo ljudje ga brat:  
"Smrtna kazen izvršena danes zjutraj!"  
Nemo zro ljudje v rdeč papir...  
Dve odhajajoči starki sta pričeli tih prepir:  
"Kaj boš, prav je komunistom, da jih  
streljajo!"

*Te zverine vse požgo,  
v Rusiji otroke žro,  
žive bi nas v krop zmetali,  
Bog nas varji!  
Bog nas varji..."*

*Veter veje  
in počasi  
iz aleje  
nosi  
lačne dece jok!*

x x x

### *SLOVENSKA PESEM*

*Samo milijon nas je,  
milijon umirajočih med mrličji,  
milijon, ki pijejo mu kri biriči,  
en sam milijon,  
ki ga trpljenje krotoviči  
in vendar ga nikoli ne uniči!*

*Nikoli in nikdar!*

*Zato ker nismo trhle bilke,  
ki po toči ovene,  
ker mi nismo le številke,  
smo ljudje!*

*Edino hlapci cvilijo ponižno kakor psi  
in lajajo, da nas je malo,  
da bi v uporu vse pobralo...*

*O, če ljudi bi ne bilo pri nas,  
ljudi, ki ne ubogajo na vsak ukaz,  
tedaj bi nas že kdaj odnesel plaz.*

*Tako pa še živimo,  
čeprav nas je milijon samo,  
zdahnili bi, da ne trpimo  
z uporno, dvignjeno glavo!*

x x x

## LJUBEZENSKA

*Samo en cvet, en češnjev cvet,  
dehteč in bel*

*odlomi, moja draga!*

*Ne bom ga za klobuk pripel,*

*ne bom ga v gumbnico si del,*

*odlomi ga, odlomi, draga!*

*Jaz bom ljudem poslal ta cvet,*

*vsakomur, ki na križ pripet*

*trpi v pomladi tej...*

*In glej, ta drobni češnjev cvet*

*bo v njih izbrisal malodušja sled*

*in spet razžaril tožni jim pogled.*

*Samo en bel, en češnjev cvet*

*odlomi, moja draga,*

*saj veš, kako vsak tak pozdrav*

*človeku za rešetkami pomaga.*

xxx

PESEM TALCEV

*Le nikar ne jočite za nami,  
žene, matere, dekleta;  
jutri pademo v gramozni jami  
kakor dobra zvesta četa.*

*Le nikar ne jočite za nami,  
laže nam bo pasti, če z rokami,  
stisnjenimi v pest, žalujete za nami...*

*Le nikar ne jočite za nami,  
žene, matere, dekleta;  
jutri pademo v gramozni jami  
kakor dobra, zvesta četa.*

x x x

## MATERI PADLEGA PARTIZANA

*Takrat, ko je prvič ročice razprl,  
takrat si v radosti plašno vztrepetala:  
Samo da mi ne bi, da ne bi umrl!*

*Takrat, ko na prsih je tvojih še spal,  
takrat si mu nežno v solzah šepetala:  
Glej, kmalu iz tebe cel fant bo postal.*

*Postal je tak fant, da bi gore premikal,  
nikdar se ni klicu svobode izmikal.  
Tako si mu segla poslednjič v roko,  
in v tebi je tlelo: Da vrnil se bo!*

*Zdaj veter raznaša besede njegove,  
prisluhni natanko, da čuješ glasove:  
Lepo je, veš, mama, lepo je živeti,  
toda, za kar sem umrl, bi hotel še  
enkrat umreti!*

x x x